

شیوه نامه اجرایی پرورش اردک بومی (۷۰ قطعه)

مرکز اجرایی قرارگاه جهاد اقتصادی

سال ۹۴

پرورش اردک یکی از رشته های پرورش طیور می باشد که اگر چه امروزه در برخی از کشور ها توسعه و رشد چشم گیری داشته و به صورت صنعتی انجام می شود، اما در ایران با آنکه سابقه تاریخی از دوره ماد ها و هخامنشیان و شاید هم پیش از آن وجود داشته، اما امروزه بسیار ضعیف و کم کار شده است و بیشتر به صورت سنتی در برخی از روستا ها به ویژه در روستا های نواحی شمالی کشور به صورت محدود پرورش داده می شوند و به همین دلیل در راستای فرمایشات مقام معظم رهبری مبنی بر مقاومت اقتصادی (اقتصاد مقاومتی) و خود کفا شدن در امر تولیدات و امنیت غذایی ورود به این عرصه نیاز می باشد. پرورش اردک به مراتب از پرورش مرغ آسانتر بوده و در عین حال گوشت این پرنده نیز بسیار لذیذ بوده و نسبت به پرنده گانی همچون مرغ و بوقلمون در برابر بیماری ها مقاوم تر می باشد.

نژاد های اردک در جهان بسیار متنوع و زیاد هستند . بیشتر نژاد های اهلی از نژاد های وحشی منشاء گرفته اند اما انسانها با سلکسیون و انتخاب صفتهای برتر همانند میزان رشد و تعداد تخم به اهلی کردن اردک پرداخته است. از آنجا که هدف ما پرورش اردک بومی می باشد، که از نظر اقتصادی به صرفه بوده، از این رو به فقط به معرفی نژاد های اردک بومی خواهیم پرداخت که این نژادها عبارتند از:

۱) اردک گوشتی ۲) اردک تخمی ۳) اردک زینتی

از آنجایی که صنعت پرورش اردک در ایران چندان پیشرفته نیست و بیشتر در روستاها و به ویژه در شمال ایران آن هم به جهت موقعیت خاص جغرافیایی آن توسط روستاییان به صورت محدود وسنتی پرورش داده می شود، از این رو نژاد های اردک زینتی در ایران چندان مورد توجه قرار نگرفته است و این در حالی است که در برخی از کشورهای اروپایی و امریکا نژاد اردک گوشتی را با سلکسیون و انتخاب صفتهای برتر در ۷ هفتگی به وزنی در حدود ۳ کیلوگرم می رسانند.

هدف از انتخاب عرصه

در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی، حفظ ذخایر ژنتیکی سایر ماکیان بومی، تولید گوشت سفید، افزایش بهره وری، جلوگیری از خروج ارز و کاهش وابستگی، الگو سازی، اشتغال بسیجیان تحت پوشش کمیته امداد، اشتغال معتادان پاک شده، تسهیل در امر ازدواج، افزایش وپایداری اشتغال، افزایش توان اقتصادی کشاورزان و روستاییان، مهاجرت معکوس به روستاها، کمک به امنیت غذایی و معیشت خانوار، ترویج و تقویت فرهنگ تولید، خودکفایی و کار آفرینی در کشور

پرورش اردک :

پرورش اردک را با هزینه کم و در حیاط یک خانه روستایی هم می توان انجام داد . به جزء یک منبع گرم کننده که بیشتر تا هفته دوم و یا سوم مورد نیاز است و تعدادی دانخوری و آبخوری که آن هم به شیوه های ابتکاری هم می توان ساخت ، تجهیزات گران قیمتی همانند مرغداری های صنعتی نمی خواهد.

ویژگی های ساختمان پرورش در شیوه های سنتی (در روستا ها) :

لانه اردک می تواند از یک اتاقک ساده از چوب و یا سنگ و یا انباری که معمولا در گوشه هر خانه ایی پیدا می شود , باشد . البته این لانه باید به گونه ایی باشد که اندکی بالاتر از سطح زمین های اطراف آن باشد تا آب باران ویا رطوبت وارد لانه نشود.بستر لانه اگر چه بهتر است از بتن باشد اما اگر از شن هم بود مشکلی نیز پیش نمی آید .(بهتر است بستر از خاک نباشد چرا که با اندکی رطوبت مدفوع اردک تبدیل به گل می شود). در کف بستر هم ۳ تا ۵ سانتی متر بسته به فصل گرم ویا سرد سال از تراشه چوب و یا کاه و یا هر ماده جاذب رطوبت دیگری می توان استفاده کرد.این لانه می تواند برای نگهداری در شب باشد و در روز اردک ها در محوطه ایی باز رها شوند.

مساحت مورد نیاز برای پرورش اردک ها:

تراکم بالا در آشیانه و فضای بیرون از لانه می تواند اثرات منفی بر روی رشد و تولید تخم در آنها شود . دادن فضای مناسب در هر مقطع سنی برای هر اردک می تواند به راندمان تولید کمک کند.

فضای لازم برای هر اردک	
سن (هفته)	فضای مورد نیاز برای هر اردک (سانتی متر)
۱	۲۸۹
۲	۵۷۶
۳	۱۰۲۴
۴	۱۳۶۹
۵	۱۷۶۴
۶	۲۱۱۶
۷	۲۳۰۴
اردک های پرورشی برای تامین گوشت	۲۵۰۰
اردک های تخمگذار	۲۸۰۹

دمای مناسب برای اردک ها :

جوجه اردک های تازه به دنیا آمده توانایی تنظیم دمای بدن خود را ندارند ، از این رو باید از یک منبع گرمایی استفاده کرد. با افزایش سن و کامل شدن پرهای بدن ، آنها توانایی نگهداری گرمای بدن خود را خواهند داشت ، به گونه ایی که در بیرون از لانه در فضای آزاد هیچ مشکلی برای آنها پیش نمی آید .

دمای مناسب برای پرورش اردک	
سن (روز)	دما (سانتی گراد)
۱	۳۲
۷	۲۸
۱۴	۲۳-۲۴
۲۱	۲۰-۲۱

دانخوری و آبخوری های سالن پرورش اردک :

دانخوری های مورد استفاده برای مرغ ها ، برای اردک ها نیز مناسب می باشد . برای هر اردک تا سن ۳ هفتگی ۵/۲ سانتی متر فضای دانخوری نیاز است برای اردک های مولد باید ۱۰ سانتی متر دانخوری در نظر گرفت تا همه پرندگان بتوانند با هم خوراک را مصرف کنند.

آبخوری های مرغ و بوقلمون نیز برای اردک ها مناسب است . در سالن های تجاری معمولا یک سیستم تخلیه آب به بیرون در زیر هر آبخوری قرار دارد. برای جوجه اردک ها و اردک های در حال رشد ۳ تا ۴ سانتی متر و برای اردک های تخمگذار و مولد ۵ تا ۷ سانتی متر فضای آبخوری در نظر می گیرند . در صورتی که آبخوری آویز درون سالن قرار دارد باید بر روی آن شبکه ایی سیمی قرار داد تا اردک ها در هنگام آب خوردن ، آب را به اطراف بخش نکنند و بستر کمتر خیس شود . اگر از آبخوری نیپل استفاده می شود ۱۵ عدد نیپل برای هر ۱۰۰ عدد جوجه اردک و اردکهای در حال رشد و مورد نیاز است ، و برای مولد ها نیز به ازای هر ۱۰۰ عدد ۲۰ عدد نیپل نیاز است. باید توجه داشت که تا زمان یاد گرفتن استفاده از نیپل توسط جوجه اردک ها ، حتما باید از آبخوری های آویز استفاده کرد.

تهویه:

سالن های نیمه باز و روستایی که اردکها بیشتر در بیرون از سالن قرار دارند ، تهویه مکانیکی مورد نیاز نیست اما برای سالن های بسته و پیشرفته ، تهویه مکانیکی و استفاده از فن نیاز است.

تغذیه:

جدول زیر مقادیر مورد نیاز جیره غذایی برای سن های مختلف اردک آورده شده است. برای دستیابی به حداکثر رشد باید به جیره غذایی اردک ها توجه کرد. البته توجه به جداول غذایی تنها در سیستم صنعتی و نیمه صنعتی امکان پذیر است .

سن (هفته)	استار (۳ تا ۰)	رشد / یایانی (۷ تا ۴)	دوره نگهداری (از ۸ هفته تا آغاز افزایش نوردهی در گله)	مولد (بالغ)
پروتئین خام %	۲۲	۱۸	۱۴	۱۶
انرژی متابولیسمی (kcal/kg)	۲۹۵۰	۳۱۰۰	۲۷۵۰	۲۸۵۰
کلسیم %	۰/۸۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۳
فسفر قابل دسترس %	۰/۴۰	۰/۳۸	۰/۳۵	۰/۳۸
سدیم %	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۱۶	۰/۱۶
متیونین %	۰/۴۸	۰/۳۸	۰/۳	۰/۴۰
متیونین + سیستئین %	۰/۸۵	۰/۶۶	۰/۵۸	۰/۶۸
لیزین %	۱/۱۵	۰/۹۰	۰/۷۰	۰/۸۰
ترئونین %	۰/۷۸	۰/۵۵	۰/۴۸	۰/۵۸
تریپتوفان %	۰/۲۲	۰/۱۸	۰/۱۴	۰/۱۶
ویتامین (کیلوگرم در جیره)	۱۰۰٪	۹۰٪	۸۰٪	۱۰۰٪

مدیریت بستر :

در محوطه ایی که اردک ها هستند نیاستی هیچ گونه میخ , پیچ , سیخ و سیم باشد , چرا که پاهای اردک نسبت به مرغ ها به لحاظ آناتومی در برابر سطوح زبر و خشن و تیز حساسیت بیشتری دارد. مصرف آب و دفع آن در اردکها نسبت به مرغ و بوقلمون زیاد است. مدفوع اردکها بیش از ۹۰٪ رطوبت دارد, از این رو لازم است تلاش بیشتری را برای خشک نگه داشتن بستر در سالن پرورش داشته باشیم . در سالن های نیمه باز , اردکها بیشتر وقت خود را در طول روز (بیش از ۳ هفته سن) در بیرون از سالن پرورش می گذرانند , منابع آب باید در بیرون از آشیانه قرار بگیرند. این کار به کاهش رطوبت بستر کمک می کند. در فصل سرد سال به ویژه در نواحی کوهستانی ایران که دمای هوا به زیر صفر درجه هم می رسد و آب یخ می زند بهتر است که ظرف آب را درون سالن قرار داده شود . سالن هایی با بستر شنی و ماسه در صورتی که بیش از اندازه خیس و کثیف شده , باید عوض شود و در سالن با کف بتونی که بر روی آن تراشه چوب و یا کاه ریخته شده است , در صورتی که مقدار رطوبت کم است , آن قسمت از بستر را زیر و رو کرده و اگر بیش از اندازه مرطوب باشد باید آن قسمت از بستر را عوض کرد. کف بستر هرگز نباید از خاک باشد چرا که با دفع فضولات اردک , بستر گلی شده و مشکلات زیادی برای شما و گله پیش می آید.

ضوابط فنی بهداشتی

ماده ۴: محل نگهداری و پرورش طیور بومی باید در فضای مسکونی (محوطه منزل خانواده روستایی) باشد.

ماده ۵: امکان دسترسی به آب کافی، سالم و بهداشتی و تامین برق باید برای واحد نگهداری و پرورش طیور بومی فراهم باشد.

ماده ۶: راه های خروجی فاضلاب این گونه واحدها، نباید به چشمه، نهر، قنات، رودخانه و دیگر منابع آبی و نیز راه های دسترسی و ارتباطی روستا منتهی شود.

ماده ۷: حداقل مساحت زمین باید به نحوی در نظر گرفته شود که علاوه بر تامین مساحت لازم جهت جایگاه نگهداری و پرورش (طبق جدول ذیل) فضای لازم جهت انبار خوراک، پناهگاه، و ... فراهم باشد.

تعداد / ظرفیت واحدهای نگهداری و پرورش طیور بومی در قالب مشاغل خانگی

تعداد پرنده در هر متر مربع جایگاه	حداکثر ظرفیت	طیور بومی
۱۰	۱۰۰ قطعه	مرغ بومی
۴	۷۰ قطعه	اردک بومی
۲	۷۰ قطعه	غاز بومی ۵۰
۲/۵	۷۰ قطعه	بوقلمون بومی

ماده ۹: حریم بهداشتی واحدهای نگهداری و پرورش طیور بومی در قالب مشاغل خانگی با یکدیگر و نیز با سایر اماکن دامی و صنایع وابسته به دام در داخل محدوده روستا (شامل بافت موجود روستا و گسترش آتی آن در دوره طرح هادی روستایی) لحاظ نمی شود.

تبصره ۱: برای واحدهای جدیدالاحداث رعایت فاصله (حداقل به میزان یک برابر طول جایگاه مسقف) مابین قسمت مسکونی و جایگاه نگهداری و پرورش طیور بومی، الزامی است.

تبصره ۲: برای واحدهای فعال که وضعیت موجود آن ها قابل بازسازی می باشند، در صورت عدم امکان رعایت فاصله با قسمت مسکونی، ضرورتی به رعایت فاصله (موضوع تبصره ۱) نمی باشد

ماده ۱۰: به منظور کاهش مخاطرات بهداشتی و زیست محیطی، رعایت موارد زیر در طراحی جایگاه نگهداری و پرورش طیور بومی الزامی است

۱. جایگاه نگهداری و پرورش طیور بومی باید کاملا محصور شده (به طوری که مانع از ورود پرندگان آزاد پرواز و مانع از خروج پرندگان به فضای آزاد شود) و نیز مسقف شده باشد.

۲. جایگاه نگهداری و پرورش طیور بومی باید متناسب با نوع پرنده دارای امکانات و تجهیزات مورد نیاز هر نوع پرنده باشد.

۳. نور آفتاب کافی و مورد نیاز طیور را فراهم نماید.

۴. در نظر گرفتن محل هایی به عنوان پناهگاه جهت پناه بردن در زمان سرما و ... الزامی است.

۵. محیط مناسب برای آسایش و آرامش هر نوع پرنده، باید فراهم شود.

۶. کف جایگاه بایستی از مصالح مناسبی ساخته شود که قابل شستشو و ضدعفونی و شعله دادن بوده و لغزنده نباشد و دارای شیب لازم به سمت سیستم جمع آوری و دفع فاضلاب برای جلوگیری از راکد ماندن پساب و فضولات طیور در محوطه باشد.

۷. سقف جایگاه بایستی از مصالح مناسب (قابل شستشو و ضدعفونی و غیر قابل نفوذ نسبت به آب و رطوبت) و مقاوم در مقابل گرما و سرما و دیگر عوارض طبیعی باشد.

۸. آبخوری ها و دان خوری ها باید قابل شستشو و ضدعفونی شدن و فاقد لبه تیز باشند و به طور مرتب پاکیزه شوند.

ماده ۱۱: فاضلاب واحد باید به صورت مناسب و با رعایت مسائل زیست محیطی به خارج از جایگاه منتقل شود.

ماده ۱۲: تخلیه کود و فضولات طیوردر معابر و اماکن عمومی ممنوع است . کود جمع آوری شده قبل از خروج از واحد بایستی نسبت به عمل آوری آن (به نحو مناسب) اقدام نمود.

ماده ۱۳: واحد نگهداری و پرورش طیور بومی باید دارای فضای مناسب برای نگهداری خوراک متناسب با ظرفیت واحد و دارای امکانات لازم برای تامین دما و تهویه مناسب باشد.

ماده ۱۴: در نظر گرفتن جایگاه تعویضلباس (رختکن) مجهز به روشویی دارای آب سرد و گرم ، مواد پاک کننده و ضدعفونی کننده برای شستشو و ضدعفونی دست ها قبل و پس از کار با طیور، ضروری است.

ماده ۱۵: حوضچه / تشتک ضدعفونی در محل ورودی به جایگاه نگهداری و پرورش طیور بومی به منظور ضدعفونی چکمه ها باید تعبیه نمود.

ماده ۱۶: تامین سایر امکانات و تجهیزات لازم از قبیل : سمپاش ، لباس کار مناسب ، ماسک ، دستکش و..... ضروری است.

هزینه های پیش بینی شده برای بهره برداری از یک واحد پرورش اردک بومی تا ظرفیت ۷۰ قطعه		
هزینه کل دوره (ریال)	به ازاء هر قطعه (ریال)	هزینه های جاری
۷۰۰/۰۰۰	۱۰/۰۰۰	خرید جوجه یکروزه
۲/۸۰۰/۰۰۰	۴۰/۰۰۰	دان مصرفی
۷۰۰/۰۰۰	۱۰/۰۰۰	واکسیناسیون و درمان و سوخت و...
۴/۲۰۰/۰۰۰	۶۰/۰۰۰	جمع هزینه جاری

❖ وزن جوجه اولیه ۵۰ گرم در نظر گرفته شده است.

❖ وزن نهایی ۲ کیلوگرم در نظر گرفته شده است.

❖ طول دوره ۲/۵ ماه در نظر گرفته شده است.

توجه: جهت افزایش بازده اقتصادی طرح تعداد قطعه های قابل پرورش افزایش یابد.

مبلغ تسهیلات حداقل ۷ میلیون و حداکثر ۳۰ میلیون تومان به تشخیص کارشناس بسیج سازندگی ناحیه به فرد متقاضی تعلق گیرد.